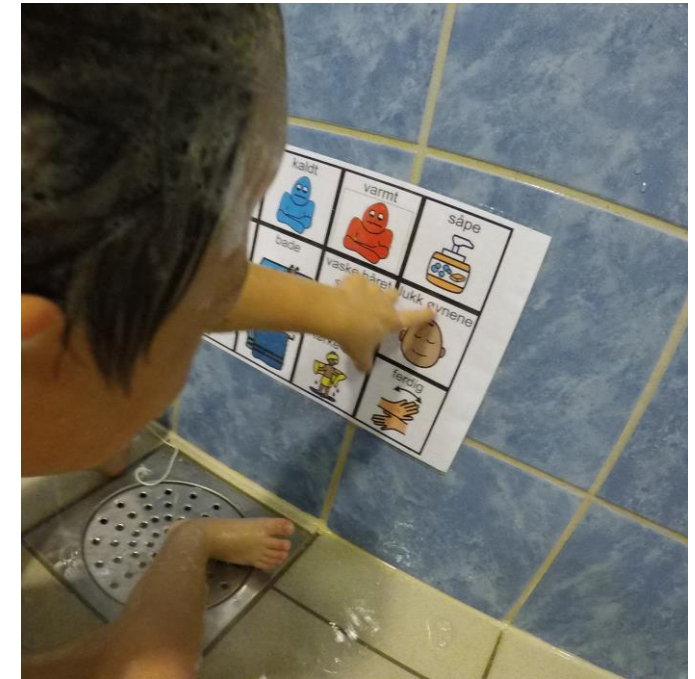

Kommunikasjon - Samspill - Alternativ og supplerende kommunikasjon

Uke 39, 2020
Vibeke Langva
Spesialpedagog

Kommunikasjon

Middel til kontakt med andre mennesker og dermed helt fundamentalt

Kommunikasjon og samspill er forutsetning for gode erfaringer

Gir mulighet til å gi uttrykk for sin egen tilstand, behov, ønsker og følelser – og gjøre egne valg

ALL KOMMUNIKASJON ER GOD NOK

Kommunikasjonsmåter

- Talespråk
- Blikk
- Lyd
- Gester
- Mimikk
- Tegnspråk
- Skrift
-

Sender

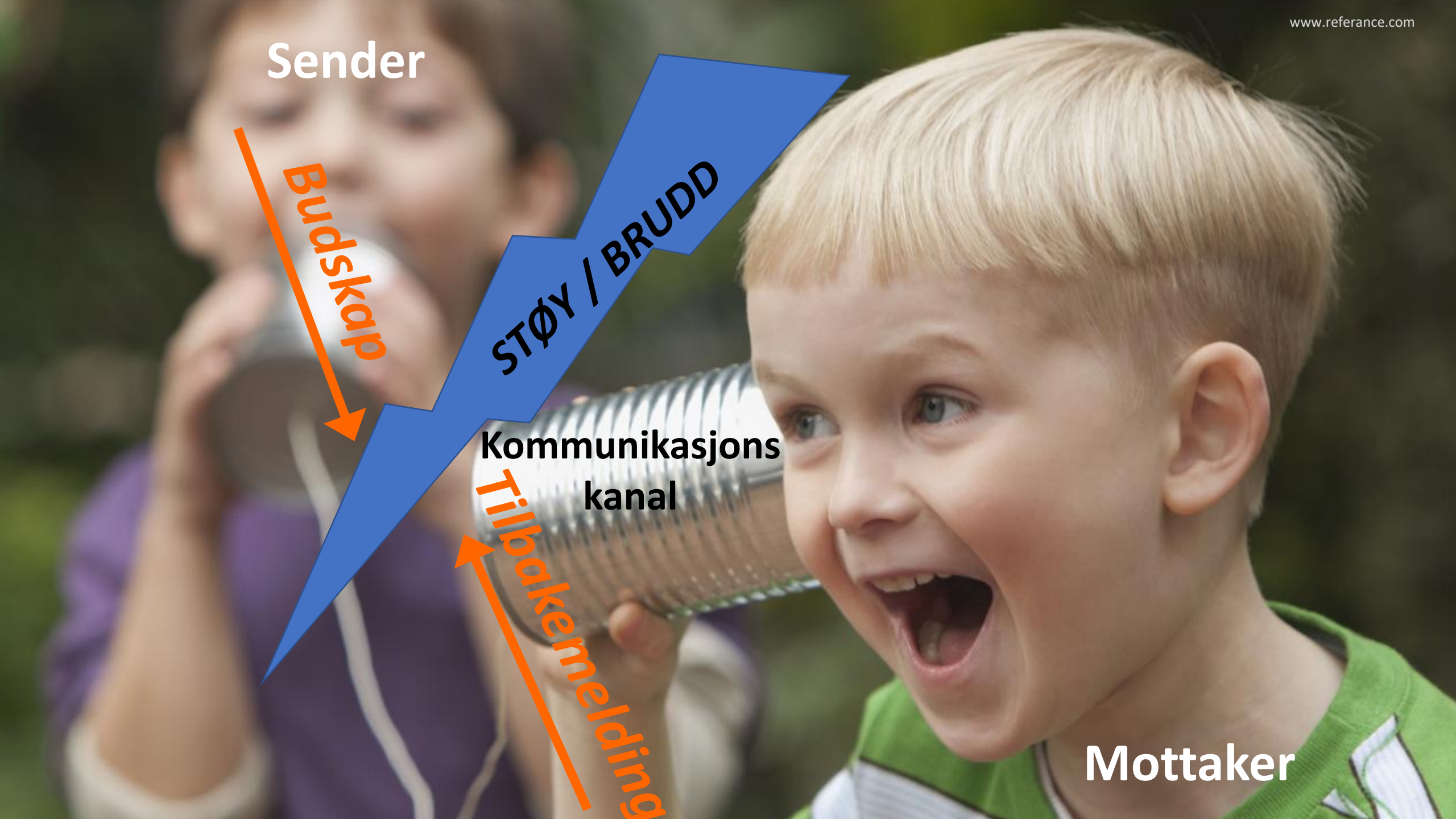
Budskap

STØY / BRUDD

Kommunikasjons
kanal

Tilbakemelding

Mottaker

Hvordan kommuniserer ditt barn?

Samspill

Vekselvirkning mellom to (flere) aktører som handler med hverandre

- Innebærer kommunikasjon
- Gjensidig forståelse og utbytte
- Forutsetter en viss grad av gjensidighet mellom partene
- Forutsetter ikke jevnbyrdighet eller likhet

Hvordan samhandler ditt barn med andre?

Kommunikasjonsvansker

Vansker i sosial samhandling

Vansker i sosial samhandling

- Vanskelig med turtaking
 - Utfordrende å forstå og følge de sosiale ”spillereglene”
 - Krevende både å ta initiativ og opprettholde kontakt med andre
 - Vanskelig å forstå årsak – virkning
 - Kort oppmerksomhetsspenn
-
- Voksenkontakt er enklere enn samhandling med jevnaldrende

Hva er atferd?

- All observerbar aktivitet
- Det et menneske sier eller gjør
- Defineres ofte som ønsket eller uønsket, negativ (noen ganger rar eller merkelig atferd)
- Atferd ER kommunikasjon

Atferd er en
måte å
kommunisere
på

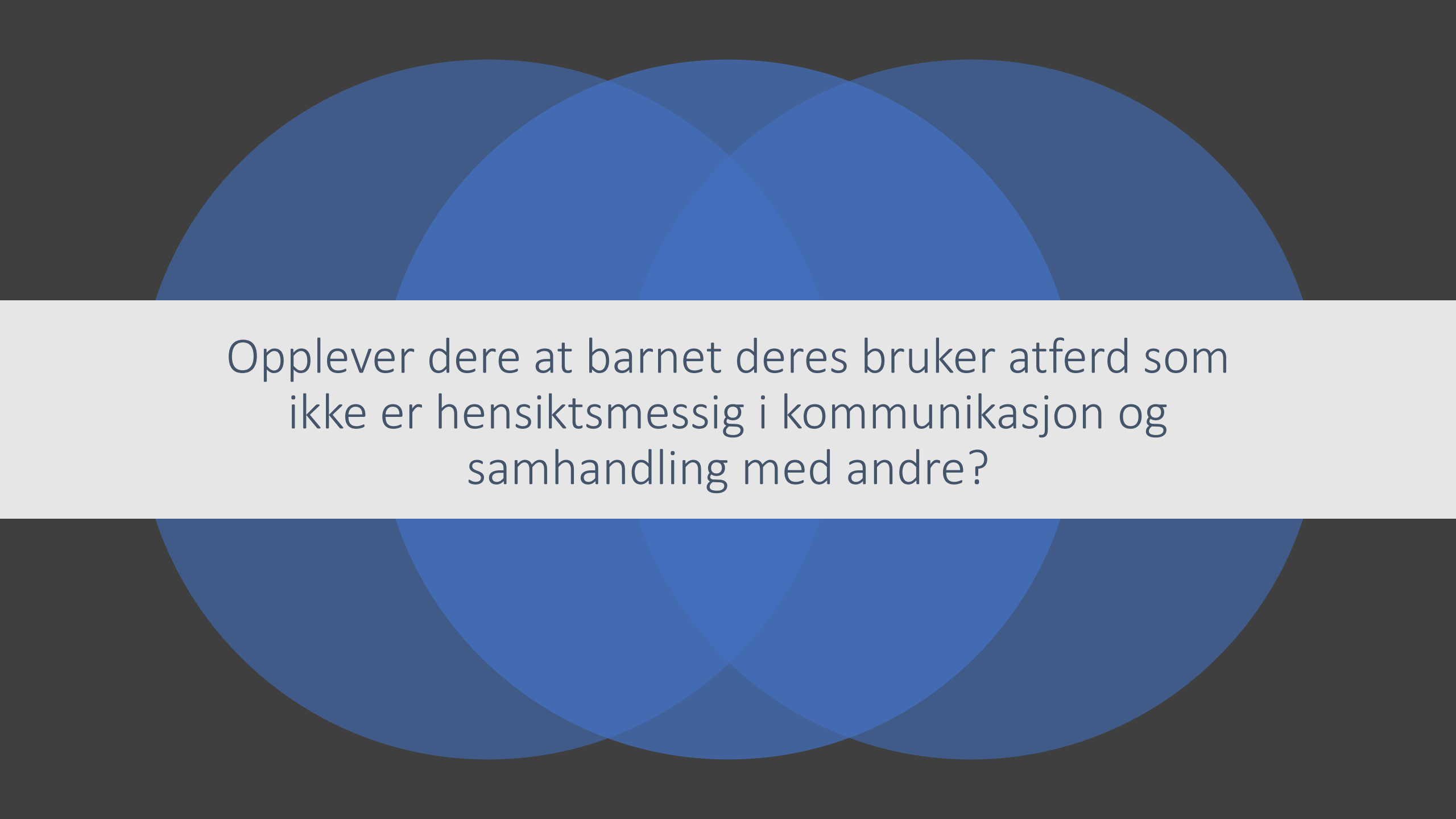
"Jeg vil/vil ikke"

"Jeg er sint/glad/lei meg/redd"

"Jeg forstår ikke"

"Jeg vil fortelle deg...."

- Kommunikasjonsvansker er en medvirkende faktor til vansker med samspill og sosial samhandling
- Å forstå og bli forstått er viktig for å forebygge utfordrende atferd

Opplever dere at barnet deres bruker atferd som ikke er hensiktsmessig i kommunikasjon og samhandling med andre?

Tre viktige begreper i tidlig stimulering

- imitasjon
- felles oppmerksomhet
- turtaking

How to Help Your Child
Imitation & Turn

Bevissthet på imitasjon, turtaking og felles oppmerksomhet i hverdagssituasjoner

- Eksempler:
 - måltid
 - aktiviteter (basseng/sang/musikk)
 - stellesituasjonen
 - av- og påkledning
 - tur i skog og mark
 - lek ute og inne

Faktorer som kan ha
innvirkning på
barnets
kommunikasjons- og
samspillsferdigheter

Faktorer ved personen

- Medisinske utfordringer (f.eks. smerter, ubehag)
- Sansemessige utfordringer (syn, hørsel)
- Grad av utviklingshemming (f.eks. tolke, bearbeide, respondere; tempo)
- Motoriske utfordringer (f.eks. munnmotorikk – uttale)
- Oppmerksomhet og konsentrasjonsvansker
- Kontaktvansker
- Tempo
- Spesifikke språkvansker (vansker med å forstå, uttrykke og/eller bruke språket)

Faktorer som kan ha
innvirkning på
barnets
kommunikasjons- og
samspillsferdigheter

Faktorer ved omgivelsene

- Mottakers kunnskap om språk og kommunikasjonsutvikling
- Mottakers kunnskap om og forståelse av barnet
- Mottakers sensitivitet og relasjonskompetanse
- Rammer og de fysiske omgivelsene
 - faktorer som påvirker sanseapparatet

Å støtte barnet i den språklige utviklingen

- Ta utgangspunkt i der hvor barnet er (nivå, interesser, fokus)
- Fange opp barnets initiativ
- Sette ord på/benevne det barnet gjør/sier
- Benevne det du selv gjør/andre barn gjør
- Bekrefte barnets følelser/reaksjoner
- Bruke tegn/konkreter/bilder

kaldt 	varmt 	såpe
bade 	vaske håret 	lukke øynene
	tørke 	ferdig

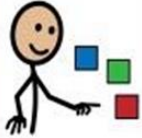
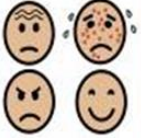
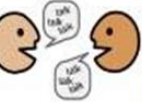
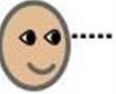
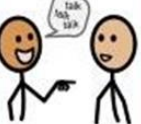
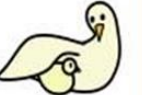
Alternativ og
supplerende
kommunikasjon

Språk er viktig

- Kommunisere egne meninger, tanker og følelser
- Støtter opp om tenkning og således den kognitive utviklingen

Når språket/talen kommer sent eller ikke... ikke kommer, hva da?

Kommunikasjon er en rettighet

få reelle valgmuligheter 	si nei, avvise objekter eller handlinger 	be om det jeg vil ha 	uttrykke følelser 	bli hørt og få et svar selv om svaret er "nei"
be om og få oppmerksomhet og samvær med andre mennesker 	Retten til å kommunisere Jeg har rett til å:			ha tilgang til og bruke mitt kommunikasjonsmiddel hele tiden
få informasjon om mennesker, gjenstander og hendelser i mine omgivelser 				få opplæring i og på min kommunikasjonsform
ha et fungerende kommunikasjons system og backup 	være et fullverdig og likestilt medlem av samfunnet 	bli behandlet med respekt og verdighet 	bli snakket med, ikke om 	bli snakket med på en hensynsfull måte

Fritt oversatt fra NJC The National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities (1992). Guidelines for meeting the communication needs of persons with severe disabilities. ASHA, 34 (suppl.7), 2-3, tilpasset av ISAAC Norge etter ide fra K.A.

FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (2006)

"Språk" omfatter: talespråk og tegnspråk
og andre former for ikke-verbal
kommunikasjon

"Kommunikasjon" omfatter blant annet:
språk, teksting, punktskrift, taktil
kommunikasjon, storskrift, tilgjengelige
multimedia så vel som skrift, lyd, lettlest
språk, opplesning, alternative og
supplerende kommunikasjonsformer, -
midler og -formater, herunder tilgjengelig
informasjons- og
kommunikasjonsteknologi

Alternativ og supplerende kommunikasjon i lovverket

Barnehageloven –
§ 19 i. *Barn med behov
for alternativ og
supplerende
kommunikasjon (ASK)*

Opplæringsloven –
§ 2-16. *Opplæring av
elevar med behov for
alternativ og supplerende
kommunikasjon (ASK)*

Hva er ASK?

- Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) er erstatning for, eller et supplement til tale.
- Alternativ kommunikasjon - kommuniserer på en annen måte enn ved talespråk. Supplerende kommunikasjon - støtte til eksisterende tale.
- ASK er alt som hjelper en person til å kommunisere med andre, når tradisjonelle kommunikasjonsmåter ikke er tilstrekkelige.

Hvorfor ASK?

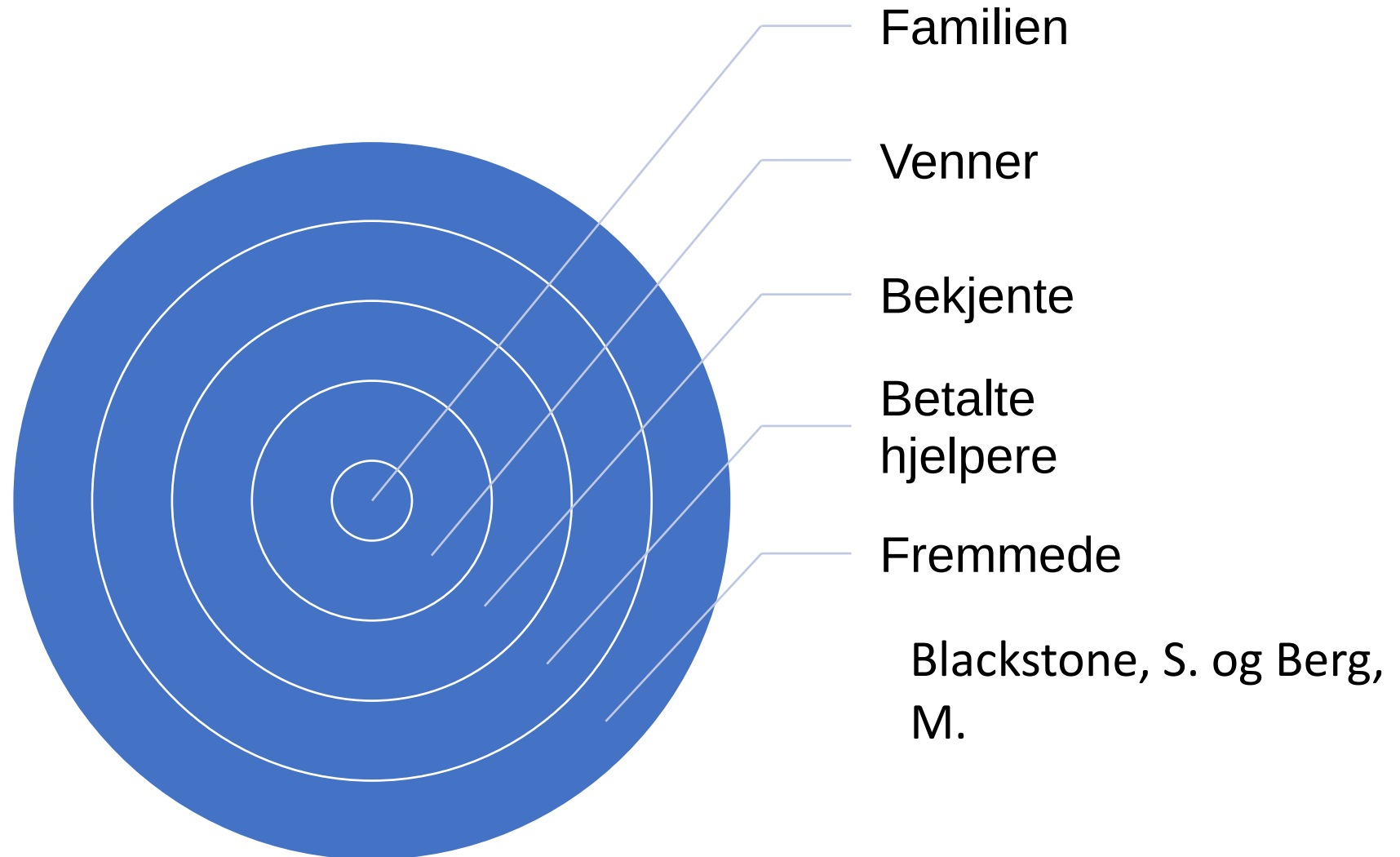
Støtter språkutviklingen (forstå og bli forstått)

Gir mulighet for å snakke om mer enn «her og nå»

Bidrar til mer effektiv kommunikasjon, noe felles å forholde seg til

Barnet skal snakke med flere enn foreldrene sine

Circle of communication partners

Komme i gang med ASK

- Kartlegging
 - Grunnutredning
 - Barnets kommunikasjonsferdigheter
 - Barnets signaler
 - Barnets språkforståelse
 - Barnets interesseområder

Komme i gang
forts.

- Diskutere og planlegge ASK-tiltak
- Tilrettelegge for bruk av ASK i hverdagen
- Mål IOP
- Tid
- Realistiske forventninger

Språkmiljø

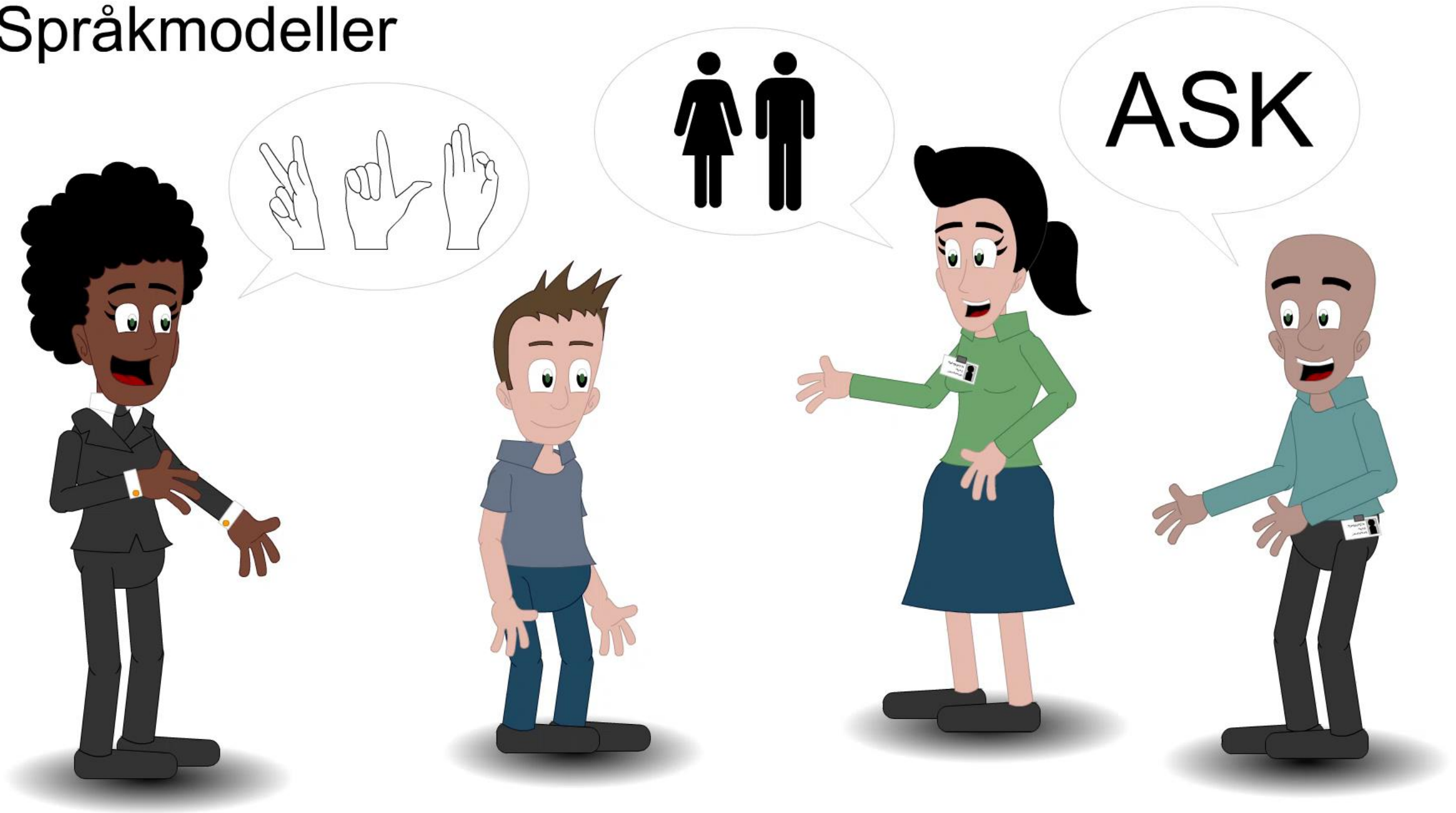
Fysisk miljø

Meningsfulle aktiviteter

Språkmodeller

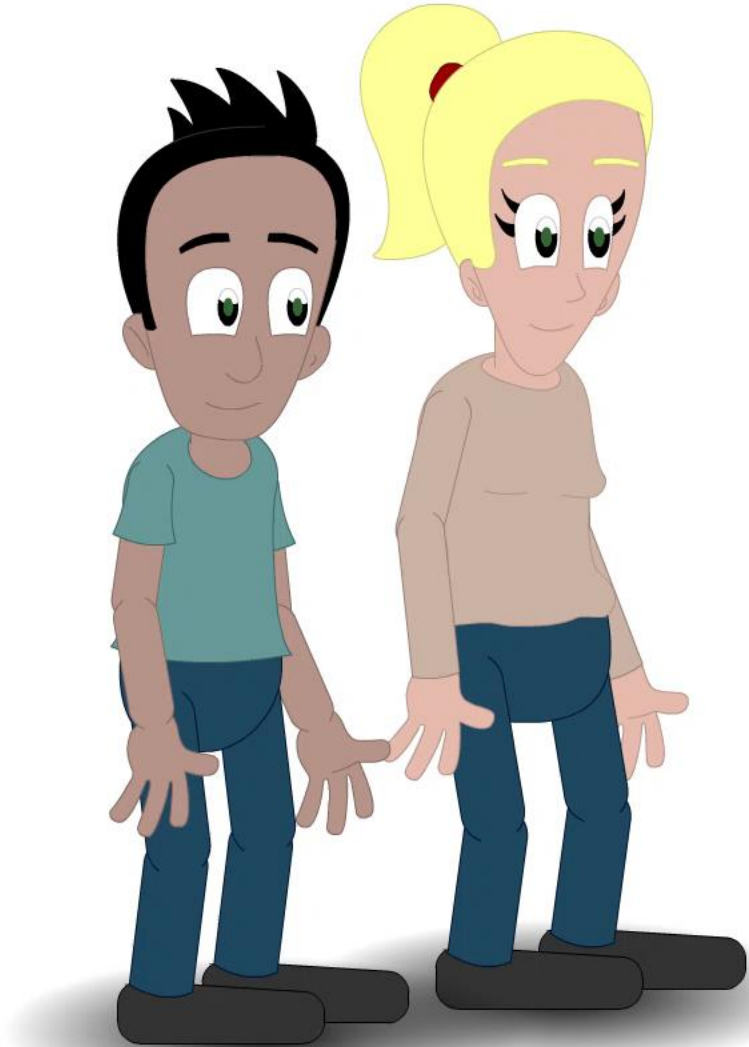
Holdninger

Forståelse

Kommunikasjonspartnere

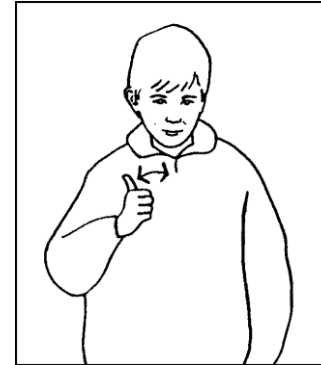
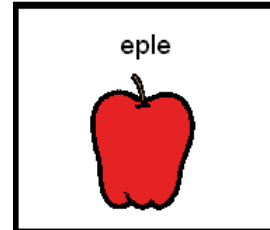

Barrierer

Ulike hjelpemidler

- Tegnsymboler – eks. Tegn – til – tale
- Grafiske symboler
- Papirbaserte løsninger
- Elektroniske løsninger

Tenk på dette

Vi lærer språk ved å høre/se andre som bruker det.

Et barn på 18 mnd har blitt eksponert for talespråk 4380 våkne timer.

Et barn som ser andre bruke symbol 2 ganger i uken i 20-30 minutt, blir 84 år før de er eksponert for tilsvarende.

Hvordan gjøre barnet og rutinene kjent for andre?

Boka om meg

- Hvem er jeg og min familie? Hva liker/like jeg ikke? Hva pleier jeg å gjøre i helgene?
- Sånn kommuniserer jeg - ordbok

Samhandlingsregler

- Sånn gjennomføres hverdagsrutiner
- Sånn gjør vi det når...

Eksempel på ordbok

Signal	Situasjon	Tolkning	Reaksjon
Rykker til seg hånden	Håndvask	Det er ubehagelig.	Bekreft ("Du har ikke lyst til å vaske deg") og gi enkel forklaring.
Lager smattelyd	Overalt, ofte før måltid	Du er sulten.	Bekreft ("Du er sulten"/"Du har lyst på mat"), finn noe å spise.
Slår seg på brystet	Overalt	Det er vondt å puste.	Bekreft ("Det er vondt og vanskelig for deg å puste nå"), og gi hjelp/støtte.

lille Petter edderkopp

klattet på min hatt

så begynte det å regne

og Petter ned han datt

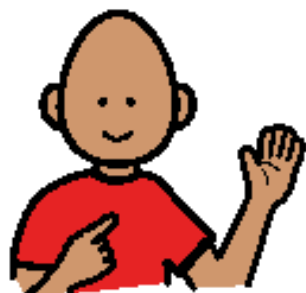
så kom solen og skinte på min hatt

da ble det liv i edderkopp som klatret på min hatt

jeg

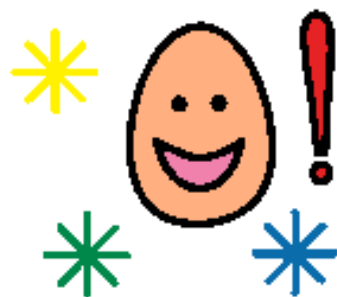
blåse

mer

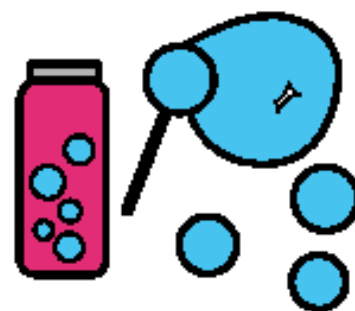
kjekt

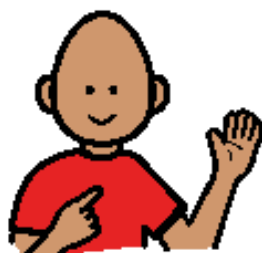
bobla sprakk

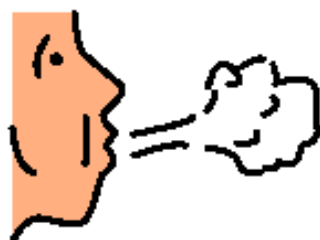
såpebobler

jeg

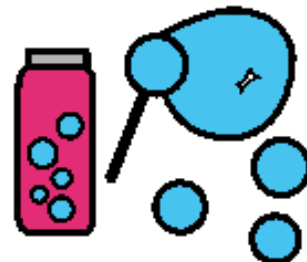
blåse

mer

såpebobler

du

mange

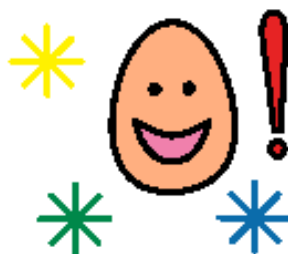
stor

liten

kjekt

ta på

bobla sprakk

ferdig

Tassen

Tom

radiobil

sklia

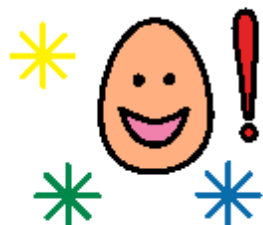
karussell

hoppeslott

kjekt

ferdig

Tassen på tivoli

Eric Hill

Sprett-opp
bok med lyd

CAPPELEN

jeg

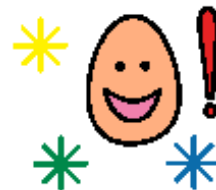
svømmebasseng

liker

kjekt

du

badering

gutt

dusje

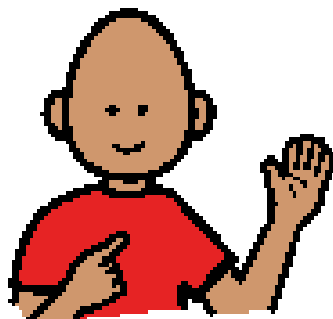
badebukse

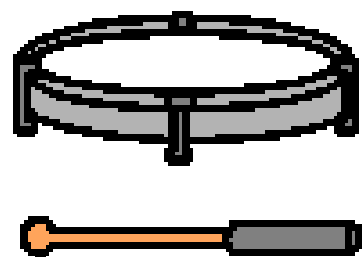
plaske

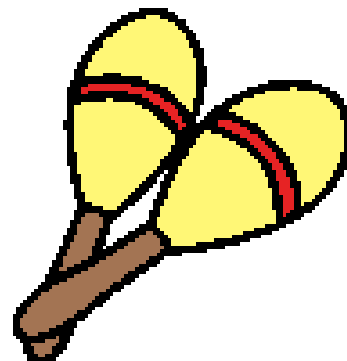
jeg vil spille

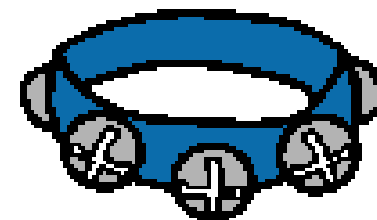
liten tromme

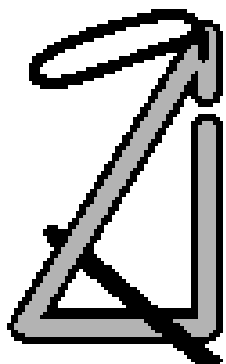
maracas

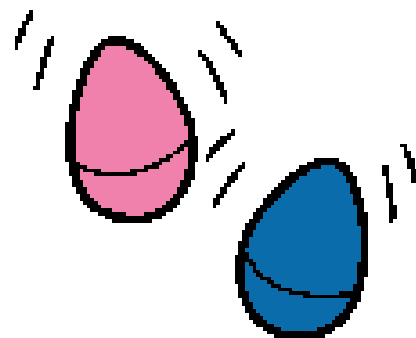
bjeller

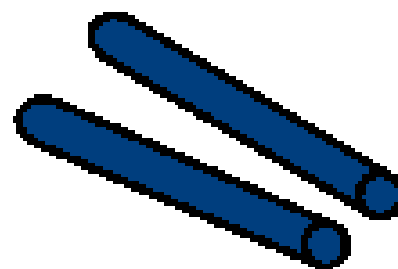
triangel

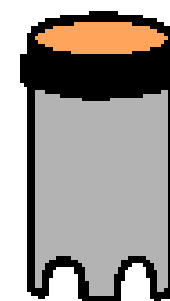
rytme-egg

rytmepinner

stortromma

å være sammen

snakke sammen

venn

ha det morsomt sammen

alene

trøste

nettmobbing

erte

skole

fritid

flørte

bare venner

Læringspartner

Du er god på

Jeg vet ikke

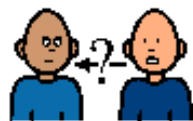
Jobbe- lære litt mer

Venn

spørre

leke

Alt rett

Lese

Lytte

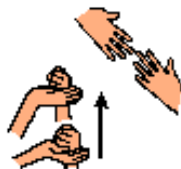
Se på meg

Fortelle/prate

hjelpsom

Samarbeide

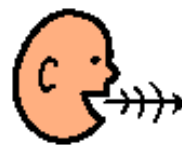
skrive

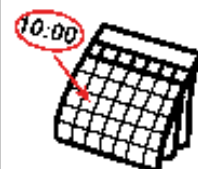
leke

Ta i mot beskjed

Holde avtale

vente på tur

Noe feil og noe rett

tegne

Være stille

Sitte i ro

symbol for underark

følelser

Aktuelle nettsteder ASK

- www.ask-loftet.no
- www.isaac.no
- www.hjelpemiddeldatabasen.no
- www.nav.no
- www.statped.no Nettbasert læringsressurs for ASK på Statped sine sider: God ASK
- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ASK/> ASK-veileder

Forhandlere av kommunikasjonshjelpemidler

- www.abilia.no
- www.cognita.no
- www.tobiidynavox.no
- www.normedia.no
- www.me-too.no